

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-19>

УДК 338.2

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ: СУТНІСТЬ, ПРОБЛЕМИ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

FINANCIAL PLANNING AT THE ENTERPRISE: ESSENCE, PROBLEMS AND OPTIMIZATION

Дергалюк Богдан Володимирович

доктор економічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8791-9121>

Деркач Наталя Сергіївна

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7378-1260>

Dergaliuk Bohdan, Derkach Natalia

National Technical University of Ukraine
"Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

У статті відмічено, що в сучасних умовах економічного спаду й жорсткої конкурентної боротьби у підприємств посилюється потреба в раціональному фінансовому плануванні діяльності. Досліджено основні проблеми фінансового планування, що призводять до значних економічних втрат і прорахунків. Запропоновано шляхи оптимізації планових рішень шляхом формування фінансової стратегії та фінансового плану підприємства. Зроблено висновок, що фінансове планування може стати інструментом, що сприятиме економічному зростанню та відносній захищеності підприємств.

Ключові слова: фінансове планування, економічне планування, оптимізація планових рішень, фінансова стратегія.

The article noted that in the current conditions of economic recession and fierce competition, enterprises have an increasing need for rational financial planning of their activities. The main problems of financial planning, which lead to significant economic losses and miscalculations, are studied. It was concluded that financial planning can become a tool that will contribute to economic growth and relative security of enterprises. Effective financial planning is critical to the success of any organization. Existing businesses face unique challenges in today's environment. Increasing the level of dynamism of the external environment, complicating the internal conditions of the enterprise's functioning increase the requirements for the level of management, requiring the search and introduction of progressive approaches. Very often, the planned balance sheet is not formed at the enterprises and its structure is not analyzed, the dynamics of changes in financial stability and liquidity are not predicted. The absence of such an analysis at the stage of long-term planning significantly reduces its effectiveness as a tool for enterprise management. The financial plan will become a real tool of company management only when its implementation can be promptly monitored. Ignoring this condition leads to an underestimation of the available market factors and to a sharp decrease in profitability and even unprofitability, and ultimately to financial collapse – bankruptcy of the enterprise or its individual commercial projects. Financial planning is an important prerequisite for successful business operations. It forms the image of the business entity, is its business card, therefore enterprises and organizations must constantly take care of financial stability, take measures to strengthen it. Financial planning should be a comprehensive tool aimed at optimizing the use of financial resources of the enterprise. The report proposes the ways to optimize planning decisions through the formation of a financial strategy and a financial plan of the enterprise and the results of optimization.

Keywords: financial planning, economic planning, optimization of planning decisions, financial strategy.

Постановка проблеми. Існуючі підприємства стикаються з унікальними проблемами в сучасних умовах. Підвищення рівня динамізму зовнішнього середовища, ускладнення внутрішніх умов функціонування підприємства посилюють вимоги до рівня управління, потребують пошуку та запровадження прогресивних підходів. Недооцінка планування діяльності підприємств призводить до економічних прорахунків. Більшість підприємств не мають чіткої методики фінансового планування і тому не можуть якісно планувати, контролювати й управляти фінансовими ресурсами навіть потягом короткотермінового періоду, що призводить до невизначеності майбутнього фінансового стану та збільшує ризик неплатоспроможності. В таких умовах у підприємств посилюється потреба в раціональному плануванні бізнесу, особливо, в частині бюджету, ефективному контролі фінансових і товарних потоків, відстежуванні стану розрахунків з постачальниками і замовниками, аналізі і контролюванні показників фінансово-господарської діяльності. Фінансове планування повинно бути комплексним інструментом націленим на оптимізацію витрачання фінансових ресурсів підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні основи дослідження даного напрямку та Особливості організації та здійснення фінансового планування були закладені у працях багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених як І. Бланк, В. Борисова, О. Васюренко, Г. Висоцький, В. Опарін, О. Орлов, О. Терещенко, Р. Теличко, А. Равенков, І. Хома, І. Брігхем, Дж. Ван Хорн, Дж. Вахович, У. Кінг та ін. Незважаючи на численну кількість праць українських та закордонних науковців, питання оптимізації фінансового планування на підприємствах є актуальним для подальшого дослідження.

Мета статті. Метою статті є вивчення питання фінансового планування на підприємстві, виділити проблеми фінансового планування і запропонувати шляхи оптимізації процесу фінансового планування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Господарючі суб'єкти в Україні створюються і функціонують в умовах ринкових відносин, орієнтуючись на задоволення попиту на певні види продукції та надання послуг. Ця господарська діяльність відбувається на загальних засадах комерційного розрахунку, основою чого є самофінансування, самоуправління, дотримання законності, еко-

номічної відповідальності та підприємницької ініціативи. Проте зараз на ринку збуту існує жорстока конкуренція – суперництво за успіх. Це зумовлює необхідність здійснення процесу планування безпосередньо господарської діяльності [1].

У сучасних умовах існує низка проблем, пов'язаних з організацією фінансового планування на підприємствах, а саме: непристосованість більшості облікових і звітних документів для фінансового аналізу, переважання витратного методу ціноутворення, не завжди проводиться аналіз беззбитковості продажів; відсутність можливості визначення потреби у фінансуванні діяльності підприємства через не доведення загальноекономічного планування до фінансового, прозорість планів для керівництва, відрив довгострокових планів від короткострокових, реалізація планів, комплексність.

Слід зазначити, що в сучасних ринкових умовах діють фактори, що обмежують використання фінансового планування на підприємствах, а саме:

- високий ступінь невизначеності на українському ринку, пов'язаний з триваючими глобальними змінами у всіх сферах громадського життя;
 - відсутність ефективної діючої нормативно-правової бази в сфері внутрішньофірмового фінансового планування;
 - обмеженість фінансових можливостей для здійснення фінансових розробок в галузі планування на підприємствах;
 - недовіра керівників підприємств до методів та прийомів фінансового планування.
- Вирішення наведених проблем створить умови для розвитку й ефективного функціонування бізнесу, а також сприятиме перетворенню підприємництва в одну з рушійних сил на шляху до ринку.

Дуже часто на підприємствах не формується плановий баланс і не аналізується його структура, не прогнозується динаміка зміни фінансової стійкості й ліквідності. Відсутність такого аналізу на етапі довгострокового планування істотно знижує його ефективність як інструменту управління підприємством. Фінансовий план лише тоді стане реальним інструментом управління компанією, коли його виконання можна буде оперативно контролювати.

Ігнорування ж цієї умови призводить до недооцінки наявних ринкових чинників та до різкого зменшення доходності і навіть збитковості, а в кінцевому підсумку до фінансового

краху – банкрутства підприємства або окремих його комерційних проектів.

Фінансове планування є важливою передумовою успішного ведення господарської діяльності. Вона формує імідж суб'єкта господарювання, є його візитною карткою, тому підприємствам і організаціям необхідно постійно дбати про фінансову стабільність, уживати заходи для її зміцнення. У контексті фінансової стабільності фінансовому плануванню має відводитися особлива роль. Фінансове планування – це процес визначення обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування та напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками діяльності підприємства в плановому періоді. Мета фінансового планування – забезпечення господарської діяльності підприємства необхідними джерелами фінансування. Фінансове планування посідає одне з головних місць у системі управління діяльністю фінансової установи, адже саме воно забезпечує її фінансовими ресурсами, що, своєю чергою, підвищує прибутковість, прогнозує стабільний розвиток та знижує ризик її існування.

Значення фінансового планування полягає у тому, що воно дає можливість визначити життєздатність проекту підприємства за умов конкуренції й є інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів.

Фінансове планування дає змогу дати відповідь на такі конкретні питання:

1) які грошові кошти може мати підприємство у своєму розпорядженні; які джерела їх надходження;

2) чи достатньо фінансових ресурсів для виконання накреслених завдань;

3) яка частина коштів має бути перерахована до бюджету, у позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам;

4) як повинні здійснюватися розподіл та використання прибутку на підприємстві;

5) як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самоокупності та самофінансування [2].

Процес планування на промисловому підприємстві – це управлінський процес створення й підтримки стратегічної відповідності між цілями, що стоять перед підприємством, його потенційними можливостями і шансами в тій чи іншій сфері підприємництва.

Фінансове планування спрямовується на перетворення їх стратегічних цілей та завдань у конкретні значення результативних фінан-

сових показників діяльності через реалізацію комплексу заходів у сфері фінансів, а саме: аналіз мікро- та макросередовища, звіту про виконання фінансового плану, складання проекту фінансового плану, розгляд проекту фінансового плану, затвердження фінансового плану, виконання фінансового плану.

Критично-конструктивний аналіз застосовуваних підходів до структуризації процесу фінансового планування, їх позитивна оцінка й узагальнення, дослідження теоретико-методологічних засад процесного управління дають нам можливість сформулювати підхід до визначення структурно-логічної послідовності фінансового планування на основі процесно-орієнтованого підходу (рис. 1).

Процес планування передбачає прийняття рішень і здійснення заходів, які на кожній стадії планування впливають на майбутнє підприємства [3]. Тобто необхідно постійно на кожному етапі фінансового планування враховувати нову інформацію.

Недооцінка планування в діяльності підприємств приводить до значних економічних втрат і прорахунків. Сьогодні практично кожне підприємство перебуває в ситуації невизначеності та невпевненості, оскільки економіка країни є мінливою [5].

Фінансове планування може стати тим інструментом, що сприятиме економічному зростанню та відносній захищеності підприємств. Фінансове планування як важлива складова механізму фінансової системи та одна з функцій управління підприємством є актуальним за сучасних умов, коли істотним для діяльності є вплив глобалізації, інформатизації суспільства та його інноваційного розвитку.

Функція планування в системі управління підприємством є однією з головних, центральних функцій, що визначає кінцеві результати виробничо-збутової, економічної, фінансової й інвестиційної діяльності. У процесі планування визначаються основні напрямки розвитку підприємства. Місія фінансового планування – виявлення загальної потреби підприємства у фінансових ресурсах, у такому об'ємі, що буде забезпечувати йому нормальну діяльність на ряду з виконанням зобов'язань перед своїми кредиторами, такими як, банки, бюджет тощо.

Оптимізація планів – це складний процес унаслідок існуючих зовнішніх (стан економіки держави, науково-технічне середовище, кон'юнктура ринку, споживачі, конкуренти тощо) та внутрішніх (фінансовий стан, струк-

турні пропорції виробництва, матеріальні ресурси, виробничі кадри та ін.) обмежень тієї чи іншої організаційної економічної діяльності.

Оптимізація фінансового планування полягає у розробці декількох варіантів планових розрахунків для того, щоб вибрати з них оптимальний. Основні критерії оптимізації наведено нижче (рис. 2).

Результати впровадження оптимізації фінансового планування на підприємствах представлені на рисунку 3.

Також фінансове планування слугує унеможливленню понаднормативних та понадпланових витрат фінансових ресурсів, як по окремими підрозділам, так і по підприємству в цілому [6].

Фінансовий план завжди орієнтований на цілі, містить проміжні результати і відображає вид та обсяг фінансових ресурсів, використаних для досягнення цілей плану. Однак найголовнішим у фінансовому плані є кінцевий результат, який показує, чи правильно виконаний фінансовий план та які корек-



Рис. 1. Структурно-логічна послідовність фінансового планування

Джерело: побудовано автором на основі [9]

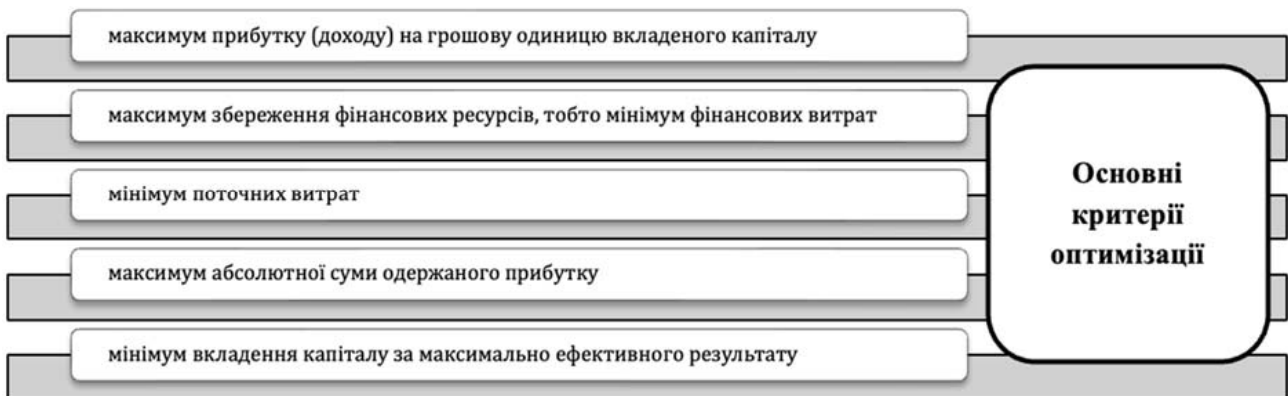


Рис. 2. Основні критерії оптимізації фінансового планування на підприємствах

Джерело: побудовано автором на основі [4]:



Рис. 3. Результати впровадження оптимізації фінансового планування на підприємствах

Джерело: побудовано автором на основі [6]

тиви потрібно вносити. Виконання таких дій дуже важливе для підприємств, і якщо вони будуть виконуватися послідовно, вони матимуть можливість досягти запланованих цілей.

Висновки. Отже, фінансове планування є важливою частиною досягнення стратегічних цілей. Воно координує різні фінансові цілі та узгоджує їх з іншими цілями та забезпечує ефективний механізм управління фінансовою системою підприємства. Крім того, важливим питанням фінансового плану є забезпечення

раціональності фінансового плану та його реальності.

Таким чином, було досліджено сутність фінансового планування на підприємствах, а також досліджено критерії оптимізації фінансового планування, серед яких було визначено модель максимум прибутку – мінімум поточних витрат або мінімуму вкладеного капіталу за максимально ефективного результату. Крім того, окреслено результати впровадження оптимізації, що вказують на покращення досягнення цілей підприємства [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент. Київ : Наук. думка, 2013. С. 375.
2. Тешева Л. В., Хохлов М. П., Петрова І. М. Роль фінансового планування у сучасних умовах господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 314–320.
3. Янковська В. А., Хижняк А. М. Теоретичні основи планування та прогнозування на підприємстві. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2015. № 2. 166 с.
4. Богацька Н. М. Методичні підходи до оцінки платоспроможності сучасних підприємств. *Економічний простір*. 2010. № 41. С. 212–222.

5. Равенков А. Фінансове планування на підприємстві. *Проблеми теорії та практики управління*. 2013. № 4. С. 72–78.
6. Злобіна К. С. Підходи до визначення ефективності фінансового планування на підприємстві. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 19. С. 315–320.
7. Ставська Ю. В. Фінансове планування на підприємстві в умовах сучасного ринкового господарства. *Фінансова політика регіонального розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, Житомир, 2019. С. 241–242.
8. Гриньова В. М. Фінансове планування на сучасному підприємстві. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця : Редакційно-видавничий, 2021. 205 с.
9. Ситник Г. В. Структурно-логічна послідовність фінансового планування на основі процесно-орієнтованого підходу. *Фінанси України*. 2014. № 8. С. 112–124.

REFERENCES:

1. Sheludko V. M. (2013) Finansovy menedzhment [Financial Management]. Kyiv: Nauk.dumka.
2. Tyeshева L. V., Khokhlov M. P., Petrova, I. M. (2018) Rol finansovoho planuvannia u suchasnykh umovakh hospodariuvannia [The role of financial planning in modern economic conditions]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 23, pp. 314–320.
3. Yankovska V. A., Khizhnyak A. M. (2015) Teoretychni osnovy planuvannia ta prohnozuvannia na pidpriemstvi [Theoretical foundations of planning and forecasting at the enterprise]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, vol. 2, 166 p.
4. Bogatska N. M. (2010) Metodychni pidkhody do otsinky platospromozhnosti suchasnykh pidpriemstv [Methodical approaches to assessing the solvency of modern enterprises]. *Ekonomichniy prostir*, vol. 41, pp. 212–222.
5. Ravenkov A. (2013) Finansove planuvannia na pidpriemstvi [Financial planning at the enterprise]. *Problemy teorii ta praktyky upravlinnia*, vol. 4, pp. 72–78.
6. Zlobina K. S. (2019) Pidkhody do vyznachennia efektyvnosti finansovoho planuvannia napidpriemstvi [Approaches to determining the effectiveness of financial planning at an enterprise]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*, vol. 19, pp. 315–320.
7. Stavskaya Yu. V. (2019) Finansove planuvannia na pidpriemstvi v umovakh suchasnoho rynkovoho hospodarstva [Financial planning at the enterprise in the conditions of a modern market economy]. *Finansova polityka rehionalnoho rozvytku: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, pp. 241–242.
8. Hrynyova V. M. (2021) Finansove planuvannia na suchasnomu pidpriemstvi [Financial planning at a modern enterprise]. *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva «VATRA» Vinnytskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU*. Vinnytsia: Redaktsiino-vydavnychi, 205 p.
9. Sytnyk G. V. (2014) Strukturno-lohichna poslidovnist finansovoho planuvannia na osnovi protsesno-orien-tovanoho pidkhodu [Structural and logical sequence of financial planning based on a process-oriented approach]. *Finansy Ukrainy*, vol. 8, pp. 112–124.